

Ivana Laiblová Kadlecová

ÚVODEM

Vážení přátelé,

je mi ctí, že jsem byla vyzvána k úvodnímu slovu do tohoto čísla *Informací*. Příspěvky měly být tentokrát z vašich řad, výzva k představení vlastní knihovny měla podat obrázek trendu, kterým se knihovny a střediska vědeckých informací ubírají. Bylo toho po čase zase třeba, vývoj letí kupředu a některé „novinky“, na kterých jsme si zakládali, jsou již dávno zapomenuty, zatímco se nám objevují nové věci, o nichž se před časem nejen ani nesnilo, ani možná ještě nebyly na světě. Na výzvu paní dr. Burgetové se kladně ozvalo 7 knihoven, které se zde postupně představí.

Nejprve si přečtěte zamyšlení Jarmily Burgetové, která stála u zrodu tohoto informačního bulletinu a prošla celým obdobím vývoje v horších i lepších časech. Její objektivní pohled na vývoj a názor na stav spolupráce a pocitu sounáležitosti skutečně stojí za zamyšlení. Autorka se dívá zpět s odstupem a určitou nadějí.

Martin Lhoták, ředitel KNAV, informuje o přípravě **Politiky otevřeného přístupu AV ČR** vycházející z Berlínské deklarace. Dále se zabývá repozitářem elektronických publikací, jehož

základem může potenciálně být současná Digitální knihovna AV ČR, která obsahuje články vydávané v ústavních časopisech. Realizace této politiky může zvýšit citovanost a posílit pozici Akademie věd mezi ostatními segmenty VaV.

Helena Landová, bývalá ředitelka Knihovny biologických pracovišť AV ČR a současná ředitelka Ústřední knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, popisuje historický vývoj a současné postavení knihovnických fondů a služeb uživatelům. Připomíná dlouhou cestu, při níž se knihovna za 30 let stěhovala 4x, nicméně v současné době je součástí špičkově vybaveného a důmyslně organizovaného systému, do kterého vložila mnohaleté zkušenosti, energii a odvahu současná ředitelka JUK. Vedení KNAV bylo pozváno na slavnostní otevření krásné nové budovy.

Alice Broncová z Archeologického ústavu v Praze se věnuje (jak jinak) následkům katastrofické povodně v roce 2002, informuje o tom, jakým způsobem probíhala záchrana a obnova fondů a dále o cestách, jakými se knihovna tohoto ústavu vydala při zpracování fondů. Dále pak se dozvíme, jak nyní vypadají nově vyřešené prostory knihovny, z jakých služeb a ze kterých informačních

zdrojů mohou pracovníci Archeologického ústavu těžit.

Blanka Kavánová z Archeologického ústavu v Brně zmiňuje historickou proměnu pobočky v samostatný ústav a ukazuje funkci menší, přesto velmi cenné knihovny a zmiňuje služby, jaké lze poskytovat i při minimálním personálním obsazení.

Simona Chlumská ve svém příspěvku Proměna Knihovny Filozofického ústavu AV ČR v Praze popisuje důvody a způsob proměny velké, cenné a zavedené knihovny do současné moderní a také nadčasově řešené knihovny s klubem. Obsah fondů je citlivě propojen do prostor v jádru staré Prahy, to vše zpřístupněno i veřejnosti prostřednictvím nejmodernějších technologií.

Nela Hesová ze Sociologického ústavu představuje další knihovnu, která byla postižena povodní v roce 2002. Knihovna Sociologického ústavu vznikla v roce 1966 jako samostatný knihovní fond Knihovny Filozofického ústavu ČSAV, jako samostatná knihovna byla po dlouhé rekonstrukci po povodni otevřena v roce 2004 v nových prostorách v přízemí objektu Jiřská 1.

Iveta Drobníková seznamuje s knihovnou Ústavu analytické

chemie AV ČR v Brně. Jak vyplývá z názvu ústavu, jedná se o knihovnu velice úzce specializovanou s nepříliš rozsáhlými fondy, leč s rozsáhlými informačními službami.

Vojtěch Malínek představuje fondy a jejich zpracování v knihovně Ústavu pro českou literaturu. Tato knihovna je v ČR unikátní a její fondy jsou jedinečným zdrojem ke studiu české literatury.

Na závěr pak přichází několik statistických údajů. Dotazníky, které jsou každoročně tolik kritizovány, neslouží pro potěšení KNAV, ale jsou mimo jiné podkladem pro zpracování povinných údajů za knihovny celé Akademie věd pro Národní knihovnu pravidelně zveřejňované na jejich webových stránkách (http://knihovnam.nkp.cz/sekceno.ph.p3?page=05_St/Statistika2.htm)

Domnívám se, že není na škodu o sobě vzájemně vědět, případně se inspirovat dobrými nápady, které se leckde vyskytují, jak vidno ze zveřejněných příspěvků. Kolegyně a kolega píší zajímavě o svých knihovnách a mají se čím chlubit.

Přeji hezké podzimní dny,

Ivana Laiblová Kadlecová

Jarmila Burgetová
**ROZVOJ KNIHOVEN
PRACOVIŠŤ AV ČR
VČERA A DNES**

(jak jej odráží zpravodaj INFORMACE)

Vzala jsem si za úkol zamyslet se nad rozvojem knihoven pracovišť AV ČR v posledních osmnácti letech. Nedovedu si představit, jak bych tento historický exkurs zpracovávala – i když jsem pamětnicí – bez pomoci zpravodaje INFORMACE. Knihovna Akademie věd ČR (KNAV) jej vydává nepřetržitě od svého vzniku v roce 1993 až do dnešního dne. Lidská paměť je krátká, tak – zaplaťpánbůh za tento zdroj.

Nový název dostala KNAV počátkem ledna 1993, kdy v souvislosti s novým státoprávním uspořádáním vznikla na místě Československé akademie věd (ČSAV) Akademie věd České republiky. Nový název byl značně rozdílný od předchozího – do té doby to byla Základní knihovna – Ústředí vědeckých informací ČSAV ve zkratce ZK-ÚVI ČSAV. Změna názvu samozřejmě nic nezměnila na faktu, že KNAV měla a má za sebou dlouhou historii a patřila a patří, pokud jde o knihovní fond, k nejstarším vědeckým knihovnám v Praze. Nicméně tento nový – jakoby zjednodušený – název i ve své době cosi signalizoval. O tom bude řeč dále.

Ústavy Akademie věd nezačaly v roce 1993 budovat své knihovny na zelené louce. Za celou dobu existence ČSAV jim byla věnována poměrně značná pozornost, což mohu potvrdit, protože jsem se na jejich rozvoji osobně podílela. V intencích doby, tedy v duchu prosazovaného direktivního řízení, jsme tehdy „budovali soustavu vědeckých informací ČSAV“, jakousi paralelu k celostátní soustavě vědeckých, technických a ekonomických informací vyhlášené v roce 1969. Zpracovali jsme směrnici pro činnost v oblasti vědeckých informací a příslušné vzorové organizační řady – střediska vědeckých informací, knihovny (1979); podporovali jsme vznik areálových středisek a knihoven; realizovali jsme „systém“ doškolení informačních pracovníků ČSAV; poskytovali jsme akademickým knihovnám (podle tehdejší terminologie) všestrannou metodickou pomoc.

Toto zaměření nebylo výmyslem Akademie, tak byl směřován rozvoj knihoven po vydání druhého knihovnického zákona z roku 1959, který legitimizoval pojem „jednotná soustava knihoven“, konečně měl jej v názvu. Zákon vnesl do popředí zájmu „sítě knihoven“ s definovanými úkoly a povinnostmi jejich centrálních

knihoven. K nim patřila také síť knihoven ČSAV v čele se ZK-ÚVI ČSAV. V duchu zákona byla silně podporována metodická pomoc větších knihoven s kvalifikovanými pracovníky menším knihovnám. Také ZK-ÚVI ČSAV nezůstávala pozadu. Kromě již výše uvedeného je nutno uvést, že vydávala zpravodaj „Vědecké informace“, odborné publikace i metodické materiály, pro zvyšování kvalifikace knihovníků a informačních pracovníků ČSAV pořádala kurzy a semináře. Potud bychom mohli toto snažení i dnes pochválit, ovšem s dneškem absolutně nesrovnatelné (a mladší generaci nepochopitelné) byly problémy, spojené se svízelným získáváním zahraniční literatury z nízkých centrálně rozdělovaných devizových kvót, nebo později spojené s limitovaným přístupem k prvním informačním databázím; ty ZK-ÚVI ČSAV nedokázala řešit.

První léta po Listopadu 1989 prožívala Akademie věd v porevoluční euforii, ale také v horečném úsilí o záchranu existence Akademie jako takové a některých ústavů zvláště. Po „zeštíhlení“ v první polovině devadesátých let se počet pracovišť ustálil na zhruba padesáti. Změnilo se postavení ústřední knihovny, dnešní KNAV není centrální knihovnou institucionalizované sítě knihoven, podle nového zákona z roku 2001 je specializovanou informační institucí. Samozřejmě, že všude tam, kde je to pro ústavy výhodné, KNAV určité centrální funkce plní. Rozvíjejí se zejména v odborných úsecích práce (při využívání moderních informačních technologií, jako je např. implementace knihovního systému Aleph), tvorba ASEP (Automatizovaný Systém Evidence Publikací) pro vládní RIV (Rejstřík Informací o Výsledcích), licence na využití elektronických informačních zdrojů a databází, sběr statistických dat apod. Knihovny pracovišť AV ČR mohou, ale nemusí tyto služby využívat a je skutečně jen na pracovnících knihoven pracovišť AV ČR, aby o tyto služby projevíli zájem / resp. aby je vyžadovali.

Probíráme-li se jednotlivými čísly osmnácti uzavřených ročníků INFORMACÍ – od dvoustránkových informačních plátků množených na cyklostylu k sešitům s odborným obsahem a výtvarně řešeným přebalem – dostáváme poměrně plastický obraz o vývoji jak vlastní KNAV, tak i knihoven AV ČR. V prvních polistopadových letech přetrvával mezi Knihovnou a ústavními knihovnami pocit vzájemné sounáležitosti, což odrážejí např. vřelé úvodníky tehdejší ředitelky KNAV v jednotlivých číslech INFORMACÍ, avšak později jakoby se tento pocit vytrácel. Od roku 1998 měla vycházet již jen elektronická verze INFORMACÍ, avšak na přání a doporučení řady odběratelů pokračovalo souběžné vydávání tištěné a elektronické formy, mimo jiné také proto, „že tak může dobře přijít informace i mezi uživatele – neknihovníky“.¹

Zásluhou toho, že se Národní knihovna ČR (NK) ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb. o veřejných knihovnických a informačních službách snaží plnit nejrůznější ústřední úkoly, které pro ni ze zákona vyplývají, musíme každoročně vykazovat a zasílat NK

¹ Elektronická verze je zveřejňována na webu KNAV od 2. čísla INFORMACÍ roku 1997 <http://www.lib.cas.cz/vydano-avcr/informacni-bulletin/>

statistické údaje o stavu a činnosti knihoven AV ČR. Tím máme od roku 1993 souvislou řadu údajů o rozvoji našich knihoven,² byť jen v základních údajích, srovnatelnou s jinými „sítěmi“ knihoven. Znamé statistické dotazníky, každoročně vyplňované v lednu a únoru, knihovny AV ČR (a dříve knihovny ČSAV) vyplňovaly odedávna, v archivu knihovny (popř. v Archivu AV ČR) by se soubory za jednotlivé roky daly dohledat řadu let zpět; žel nikdy nebyl čas na hodnocení čísel, která o stavu a činnosti knihoven vypovídají. Pokud by byl větší zájem např. o vývojové analýzy, mnohé by bylo jasnější a výraznější.

Statistické vykazování činnosti je v Akademii podceňováno, ačkoli čísla, která odrážejí výkon knihovny, by měla být brána v úvahu při plánování služeb na příští rok. Z hlediska celé Akademie by bylo správné zastavit se např. u údajů o počtu pracovníků informační sféry v Akademii. Čísla nám ukazují, že jejich počet každým rokem klesá. Zatímco v roce 2004 pracovalo v Akademii v knihovnách a informačních střediscích 316 pracovníků, v roce 2009 jich bylo o 65 méně, tedy jen 251. Velké výkyvy sledujeme rovněž v počtech čtenářů, uživatelů, v počtech výpůjček, protože zatím nebyly podchycovány elektronické služby, které se dostávají v mnoha případech na první místo. Podrobné (a v rámci jednotlivých vědních oblastí sumarizované) statistické údaje zveřejňuje KNAV od roku 2004 na svém webu.³ V příloze otiskujeme pro informaci výsledky knihoven AV ČR za léta 2008 a 2009.

Určitým předělem zůstává rok 2001, kdy bylo rozhodnuto, aby se INFORMACE nesnažily suplovat časopis, který by informoval o nejrůznějších událostech a akcích obecně zajímavých pro knihovnickou veřejnost. Při periodicitě vydávání čísel jednou za ¼ roku ani nebylo možné publikovat zcela aktuální informace. Rozhodli jsme se tento koncept opustit a nadále vydávat monotematická čísla. Nevím, zda to bylo tím, že jsme se vyčerpali nebo nezájmem ze strany knihovníků Akademie, ale éra monotematických čísel se také brzy vyčerpala,⁴ a tak INFORMACE začaly být naplňovány téměř výhradně zprávami o interních aktivitách KNAV, o rozpracovaných nebo připravovaných projektech, o získaných zahraničních zkušenostech pracovníků KNAV. Od roku 2002 až do roku 2007 dávalo první číslo INFORMACÍ pravidelně prostor pro publikování výroční zprávy KNAV za předchozí rok. Poslední ročníky INFORMACÍ jsou proto hlavně vynikajícím archivním materiálem pro někoho, kdo se jednou bude zabývat vývojem a činností této instituce, kdo bude studovat její historii. A že nebylo vykonáno málo, to je nasnadě.

INFORMACE také odrážejí činnost poradního orgánu Akademické rady – Komise pro vědecké informace. Zatímco práce komise od počátku devadesátých let až do

² http://knihovnam.nkp.cz/sekceno.php3?page=05_St/Statistika2.htm

³ <http://www.lib.cas.cz/cs/pro-ustavy/statisticke-udaje-knihoven>

⁴ Není zde prostor na hodnocení jednotlivých monotematických čísel, z nichž mnohé byly velice kvalitní. V této souvislosti nutno zmínit i vydávané přílohy INFORMACÍ a dvě mimořádná vydání k problematice EIZ.

roku 1998, kdy byl v jejím čele doc. dr. Vilém Herold, je v INFORMACÍCH bohatě dokumentována, a dalším období činnosti druhé komise působící pod vedením Ing. Karla Aima, se – s výjimkou rozhovoru s novým předsedou⁵ a jedné zprávy o zasedání – v INFORMACÍCH mnoho nedozvídáme. Nová, v pořadí třetí, komise pro vědecké informace (KVI) byla ustavena v březnu 2009 a v jejím čele stojí teď prof. Petr Ráb. O prvním zasedání KVI v lednu 2010 referujeme v tomto čísle.

Smyslem mého zamyšlení nebylo relativizovat výsledky knihoven a středisek vědeckých informací AV ČR. V důkladné analýze by jistě většina knihoven čestně obstála. Rozsah práce knihoven a úkoly, které jsou na ně kladeny, jsou několikanásobně větší a složitější nežli tomu bylo před osmnácti lety. Knihovnici již dávno nevystačí s klasickými knihovnickými službami. Nové informační technologie, Internet, elektronické informační zdroje, digitalizace – to vše přineslo zcela nové informační možnosti, změnil se způsob vědecké práce/ respektive její informační příprava. Na knihovnické a informační pracovníky jsou tím kladeny vysoké nároky. Proto by bylo správné – podle mého názoru – vzájemně si více naslouchat, cíleně spolupracovat a pomáhat si.

Ráda bych zakončila své zamyšlení obecně platnými slovy profesora Andrew Lasse, která se mi zdají v této souvislosti přiléhavá: „*Více informací samo o sobě ještě neznamená více vědomostí a nenahrazuje naši neschopnost přemýšlet kriticky a samostatně.*“⁶

⁵ INFORMACIE, 1999, č. 4

⁶ Andrew Lass: Cesta od tisku k webu. Brno 2008, s. 14.

Martin Lhoták
PŘÍPRAVA POLITIKY
OTEVŘENÉHO
PŘÍSTUPU AV ČR

Po delší odmlce se 29. ledna 2010 sešla Komise pro vědecké informace AV ČR (KVI), která poprvé zasedala v novém složení pod vedením jejího předsedy profesora Petra Rába.

Program zasedání byl věnován několika bodům (mimo jiné informace o nadcházejícím hodnocení AV ČR, o programu INFOZ, o Digitální knihovně AV ČR a o evidenci a analýze výsledků VaV), přičemž jeden z bodů jednání se věnoval Open Access – tedy otevřenému přístupu k vědeckým informacím.

Akademie věd ČR se svým podpisem na jaře roku 2008 připojila k signatářům tzv. Berlínské deklarace, čímž se veřejně jako první v České republice přihlásila k podpoře otevřeného přístupu. Plné znění Berlínské deklarace je dostupné on-line <http://oa.mpg.de/openaccess-berlin/berlindeclaration.html>.

Ve smyslu této deklarace připravila KNAV podle vzoru zahraničních výzkumných institucí návrh politiky otevřeného přístupu Akademie věd ČR. Podstatou této politiky je zavedení povinnosti pracoviště AV ČR a jeho zaměstnanců poskytnout nevýhradní licenci k užití díla (publikačních výstupů na jakémkoli médiu a v jakékoli formě) vzniklého v rámci zaměstnaneckého poměru a to právo rozmnožování a poskytování veřejnosti v souladu s právním řádem České republiky a s ohledem na omezení daná případnými licenčními ujednáními s třetí stranou.

Komise pro vědecké informace schválila s připomínkami předložený návrh. Po zapracování připomínek a po právním posouzení konečné verze projde návrh ještě jedním schvalovacím procesem KVI a po schválení bude předložen vedení AV ČR. Pokud bude Politika v blízké době schválena Akademickou radou AV ČR, stane se v České republice první vědeckou institucí, která obdobnou politiku schválí. Praktická realizace této politiky může zvýšit citovanost a posílit pozici Akademie věd mezi ostatními segmenty VaV.

Potřebnou technickou infrastrukturou je institucionální repozitář elektronických verzí publikačních výstupů, který by provozovala KNAV. Jeho základem může potenciálně být současná Digitální knihovna AV ČR, která obsahuje články vydávané v ústavních časopisech. Vstupním systémem pro elektronické dokumenty

pak může být systém ASEP/ARL, kde by mohla být při zápisu připojena také elektronická verze.

Politiku otevřeného přístupu je samozřejmě nutné zavádět s vědomím existence řady licenčních ujednání mezi publikujícími vědeckými pracovníky a nakladateli, příp. dalšími stranami. Otevřený přístup je možné zajistit jen v těch případech, kdy tím nejsou tato případná smluvní ujednání porušena. Většina vydavatelů umožňuje archivaci a zpřístupnění verzí, které předcházejí těmi zveřejněnými. Často je tedy možné zpřístupnit přinejmenším tzv. preprinty nebo postprinty. Obsáhlý přehled o možnostech archivace a zpřístupnění u jednotlivých nakladatelů je k dispozici v databázi SHERPA/RoMEO <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>.

Přehled institucí a jejich politik zpřístupnění dat ve vlastních institucionálních repozitářích je dostupný v ROARMAP – Registry of Open Access Repository Material Archiving Policies <http://www.eprints.org/openaccess/policysignup/>.

Helena Landová
**KNIHOVNA
BIOLOGICKÝCH
PRACOVÍŠŤ AV ČR
V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH
NA NOVÉ ADRESE**

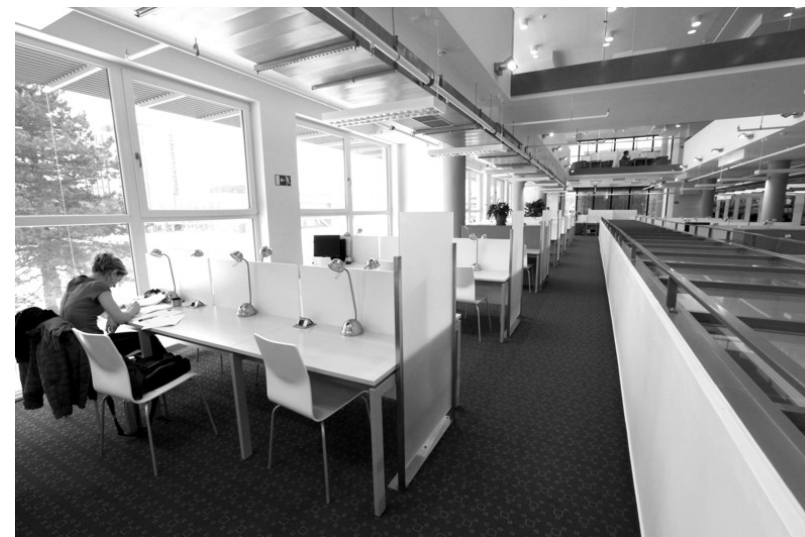
Kdyby dnes někdo chtěl navštívit knihovnu biologických pracovišť v Českých Budějovicích v místech, kde působila uplynulých osmnáct let, našel by jen zavřené dveře. Co je důvodem? Proč ukončila svoji činnost? A ukončila ji opravdu?

Samozřejmě, že nikoliv. Knihovna dál poskytuje služby vědeckým pracovníkům českobudějovických ústavů AV ČR, jen se opět přestěhovala (již počtvrté ve své téměř třicetileté historii) a spolupracuje už ne s jednou fakultou Jihočeské univerzity, ale hned s celou univerzitní knihovnou. Odborně řečeno, začala další etapa spolupráce mezi českobudějovickými ústavu AV ČR a Jihočeskou univerzitou, tentokrát v oblasti poskytování informačních služeb. Přibližně takto zní i název smlouvy, která byla mezi těmito dvěma institucemi na počátku letošního roku uzavřena a která této spolupráci dává právní rámec.

Tento (zatím) poslední krok je určitým logickým završením předchozího vývoje a je tedy na místě alespoň stručně jej připomenout:

Knihovna biologických pracovišť AV ČR působila v Českých Budějovicích od roku 1982, kdy byla ustavena jako informační pracoviště poskytující služby vědeckým pracovníkům šesti zdejších ústavů Akademie věd (ENTÚ, HBÚ, PAÚ, ÚMBR, ÚPB, ÚKE, resp. ÚSBE). V roce 1991 bylo rozhodnuto, že bude zároveň využívána studenty a pedagogy nově založené Biologické (dnes Přírodovědecké) fakulty Jihočeské univerzity. Od té doby byla tedy tato knihovna společným pracovištěm, podporovaným na základě smlouvy o spolupráci oběma institucemi. Toto spojení přinášelo jednoznačné výhody pro obě zúčastněné strany. Pro akademickou obec Přírodovědecké fakulty především přístup k bohatým, často v ČR unikátním informačním zdrojům pořizovaným pro potřeby základního výzkumu, a to jak klasickým v podobě špičkových vědeckých monografií a periodik, tak i k moderním elektronickým databázím z oblasti přírodních věd. Pracovníci Akademie věd na druhé straně měli k dispozici moderní infrastrukturu (knihovní software, počítače)

pořizovanou a obnovovanou z resortních prostředků MŠMT, zejména z programu Fondu rozvoje vysokých škol, resp. rozvojových projektů.

Postupem let jsme si všichni – my knihovnice i naši čtenáři – zvykli, že jsme tak trochu jiná knihovna: na straně jedné vědecká, poskytující specializované služby pracovištím základního výzkumu a zároveň vysokoškolská se vším, co k tomu patří. I když soužití nebylo vždycky bez problémů, základní myšlenka – tedy poskytovat knihovnické a informační zázemí biologům-vědcům i biologům-studentům společně, se ukázala jednoznačně jako přínosná.

Před několika lety se Jihočeská univerzita rozhodla řešit problémy s nedostatečnou kapacitou i nevyhovující infrastrukturou stávajících fakultních knihoven vybudováním společné univerzitní knihovny, která by poskytovala služby všem univerzitním pracovištím. A před naší společnou knihovnou vstala otázka, jak dál. Vedení Biologického centra (které slučuje od roku 2006 5 ze 6 českobudějovických ústavů) stálo před zásadním rozhodnutím: Přestěhuje se spolu s fondy Přírodovědecké fakulty i knihovní fond patřící Biologickému centru? Je možné dosavadní dobře fungující model spolupráce aplikovat i v rámci nové, mnohem větší instituce? Lze zajistit i v budoucnu takové služby, na jaké byli vědečtí pracovníci ústavů léta zvyklí? Rozhodování nebylo vůbec lehké, proběhla celá řada často bouřlivých diskuzí na různých úrovních, zastánci i odpůrci přestěhování snášeli řadu argumentů na podporu svého stanoviska.

Nakonec přece jen převážily argumenty pro stěhování, z nichž nejvýznamnější byly následující:

- Knihovní fond byl již mnoho let budován jako celek, tj. informační zdroje pořizované z prostředků ústavů AV ČR a PřF JU se vzájemně doplňují, akvizice byla koordinována, aby se předešlo duplicitním nákupům jak v oblasti monografií, tak i periodik. Rozdělením fondu by uživatelé obou institucí byli rozhodně ochuzeni.
- Knihovna budovala společný katalog, jeho rozdělení by nebylo nemožné, ale velmi pracné.
- Pro studenty a pedagogy PřF by se omezil přístup k fondům akademických ústavů. Sice by knihovnu mohli i nadále navštěvovat (je to ze zákona knihovna veřejná), ale zcela jistě by jim – jako externím uživatelům – byla omezena jejich výpůjční práva.
- Stávající prostorové podmínky stávající knihovny přestávali po téměř 20 letech odpovídat moderním nárokům na informační služby (volný výběr, počet studijních míst, možnost připojení notebooků apod.) a bylo by stejně nutné věc řešit.

Bylo tedy rozhodnuto knihovnu přestěhovat. Naštěstí nikam daleko, nová budova rostla na dohled od stávajícího pracoviště. Následovala další, neméně náročná etapa, a to dohodnout podmínky, za kterých by knihovna biologických pracovišť v budoucnu v nové budově, patřící Jihočeské univerzitě, měla působit. I tady se podařilo nakonec najít řešení, jehož výsledkem byla smlouva o spolupráci, podepsaná při slavnostním otevření nové Akademické knihovny.

Knihovna biologických pracovišť působí v rámci Akademické knihovny samostatně, nestala se její součástí, ovšem, běžný uživatel to na první pohled neodhalí. Je to

tím, že již v minulosti byla spolupráce mezi fakultními knihovnami (a to se týkalo i knihovny biologických pracovišť jako fakultní knihovny PřF) velmi těsná, používaly stejný knihovní software, měly již mnoho let společný katalog, databázi čtenářů aj. Také knihovní fondy se uživatelům nabízejí bez ohledu na to, zda se přistěhovaly z některé z fakult nebo z Akademie věd.

Smlouva o spolupráci při zajišťování knihovnických služeb určuje základní principy spolupráce mezi oběma institucemi: Jihočeská univerzita poskytuje nové, moderně vybavené prostory, hradí veškeré provozní náklady, zaměstnává většinu pracovníků knihovny. Ústavy Akademie věd nabízejí své stávající bohaté fondy (téměř 50 tisíc svazků), nadále financují nákup části informačních zdrojů, včetně řady špičkových vědeckých periodik, které mohou využívat studenti biologických oborů z celé univerzity. Biologické centrum také přispívá na roční poplatky za údržbu společného knihovního systému. Důležitým vkladem jsou i dvě zkušené knihovnice, které jsou metodicky podřízené vedení Akademické knihovny, ale zůstaly zaměstnankyněmi Biologického centra, jsou tedy do určité míry zárukou kontinuity poskytovaných služeb uživatelům z ústavů AV ČR.

A jak se soužití v nové budově osvědčuje? Vzhledem k tomu, že Akademická knihovna je otevřena teprve 3 měsíce, je na hodnocení ještě brzy. Ale zatím nic nenasvědčuje tomu, že to nepůjde stejně dobře, jako v uplynulých téměř 20 letech ve společné knihovně českobudějovických ústavů Akademie věd a Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity. Zejména pokud bude dostatek toho nejdůležitějšího: Dobré vůle ke spolupráci na obou stranách.

Další informace na www.lib.jcu.cz

Alice Broncová
KNIHOVNA
ARCHEOLOGICKÉHO
ÚSTAVU AV ČR
V PRAZE

Knihovna Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. existuje v různých podobách přibližně od r. 1930. Prošla dlouhým vývojem od malé příruční knihovny až po knihovnu spravující poměrně velký knihovní fond z oborů archeologie, historie a dalších humanitních a přírodovědných disciplin. Zabezpečovala i další odborné knihovnické činnosti, zejména tvorbu bibliografií a zpracování odborné publikační činnosti pracovníků ústavu. Všechny tyto aktivity byly zajišťovány s poměrně malým personálním zabezpečením a s minimálním počítačovým vybavením bez jakéhokoliv automatizovaného knihovnického systému až do r. 2002, kdy byla knihovna spolu s dalšími částmi ústavu zničena záplavami.

Škody způsobené povodní byly nedozírné. Nenávratně byl zničen téměř celý fond, čítající tehdy téměř 70 000 svazků; z nichž se podařilo, díky výpůjčkám, zachránit jen několik tisíc svazků. Dalších 10 000 svazků bylo zmrazeno v Mochovských mrazírnách a později převezeno do konzervačních laboratoří v Dánsku, kde díky velkorysému nabídce Svazu konzervátorů pro kraje Ribe a Ringkøbing proběhl proces odmrazování a vysoušení. Krátce po povodni se pražskému Archeologickému ústavu dostalo obrovské pomoci v podobě rozsáhlých knižních donací, a to díky nevídané solidaritě jednotlivců i organizací z celé Evropy i mimo ni. Do současné doby knihovně přispělo téměř 600 dárců, jejichž seznam je uveden na internetových stránkách knihovny ústavu.

Získávání publikací a koordinace pomoci byla především práce archeologů. Před pracovníky knihovny stál nelehký úkol co nejrychleji zpracovat a zpřístupnit uživatelům velké množství docházejících dokumentů. Katastrofa tak paradoxně umožnila začít budovat knihovnu novou, s využitím moderních informačních technologií. Ihned po povodni byl zahájen projekt automatizace knihovnických procesů, ve kterém bylo nutné skloubit vizi nově budované knihovny s automatizovaným systémem s volným přístupem do celého fondu.

Při přípravě projektu jsme vycházeli z potřeby zajistit:

- přístup k co největšímu počtu heterogenních informačních zdrojů,
- možnost klást dotazy jednotným způsobem na základě jednoho přihlášení a výstupy dostávat v jednotné podobě,

- dostupnost primárních informačních zdrojů ať už v tištěné nebo elektronické podobě,
- přístup k informačním zdrojům (tzv. kdykoliv a odkudkoli).

Přednostně bylo započato s automatizací katalogizace. Na základě navázání spolupráce s Ústavem výpočetní techniky Univerzity Karlovy v roce 2003 nám byl zapůjčen systém T-series, respektive jeho moduly KATALOG, OPAC a pro zpřístupnění přes www rozhraní modul TINWEB. Díky variabilitě katalogizačního modulu jsme byli schopni vyhovět požadavkům, které byly na nás kladeny ze strany již existujících souborných katalogů, jejichž součástí jsme se díky používanému systému stali. Nicméně systém musel především vyhovovat potřebám našich uživatelů, zejména co se týká věcného zpracování, a zároveň sloužit jako dostatečná evidence pro knihovníky pro další organizaci výměny a nákupu potřebných publikací. V tomto systému jsme začali zpracovávat jak monografie a seriály, tak i články.

V roce 2006, kdy bylo rozhodnuto, že Akademie věd zakoupí systém ALEPH 500, jsme započali s náročnou přípravou konverze cca 16 000 záznamů. V novém systému (katalogizace nesměla být přerušena vzhledem k ohromnému množství dokumentů čekajících na zpracování), po spuštění zkušebního provozu a po překonání chyb, které vznikly konverzí, se pokračovalo ve zpracovávání monografií, seriálů, článků a později i elektronických zdrojů.

V současné době se katalog ARÚP AV ČR skládá ze tří částí – vedle katalogu monografií a seriálů je veden samostatný katalog článků a bibliografie pracoviště ústavu na Pražském hradě, která vznikla v rámci evropského grantového projektu AREA.

K zajištění kompatibility a konvertibility vytvářených dat jsou dodržována stávající mezinárodně platná katalogizační pravidla (AACR2), standardy a mezinárodní výměnný formát MARC21.

K zajištění integrity dat jsou primárně využívány soubory jmenných a věcných autorit Národní knihovny, pro detailnější zpracování, zejména v oblasti geografických termínů, jsou vytvářeny vlastní validační hesláře. Všechny tyto údaje jsou zpětně využívány jako selekční prvky.

Vedle elektronického katalogu knihovny se ve stejném systému zpracovává i oborová bibliografie české, moravské a slezské archeologie, která má v ústavu dlouholetou tradici. Soustavně je vedena od 40. let 20. století a pokrývá výběr z téměř celé domácí produkce literatury v rámci oboru archeologie i příbuzných vědních oborů. Ze zahraniční literatury jsou excerpovány takové články, které mají vztah k české archeologii nebo k českému prostředí. Konečná podoba této databáze vznikla konverzí dat ze systému ISIS, kde byla bibliografie v minulých

letech zčásti zpracována, a rozsáhlou retrospektivní konverzí katalogů z listkové do elektronické podoby. Tato konverze byla prováděna po dobu pěti let jako součást grantového projektu GA ČR Digitální archiv české archeologie.

V současné době obsahuje tato analytická databáze po deduplikacích cca 80 000 záznamů, které jsou zpracovány podle stejných pravidel jako dokumenty, což uživatelům umožňuje uplatňovat stejná selekční kritéria a snadněji se orientovat v katalogu. V loňském roce se tato analytická databáze stala dostupnou i přes Jednotnou informační bránu.

Všechny zpracované záznamy jsou přístupné přes OPAC, v rámci souborného katalogu AV ČR, včetně zobrazení naskenovaných obálek, a data jsou rovněž zasílána do souborného katalogu Národní knihovny Praha, kde jsou průběžně aktualizována.

Vedle kvalitního zpracování dokumentů je rovněž důležité zabezpečení přístupu k primárním informačním zdrojům. Při stavění knihovního fondu je třeba najít kompromis vhodný pro uživatele, kteří upřednostňují přímý přístup k dokumentům, a pro ty, kteří si nejprve provedou předběžnou rešerši v katalogu, ať již přímo v knihovně nebo tzv. „od stolu“.

Obnovená knihovna poskytla dostatek prostoru pro to, aby byl uživatelům umožněn volný výběr v celém knihovním fondu. Pro organizaci volného výběru je stanoveno několik kritérií tak, aby vyhovoval potřebám uživatelů: prvním je druh dokumentu a druhým geografické členění. V současné době je k dispozici cca 29 000 zpracovaných titulů monografií a seriálových publikací a cca 4 700 svazků časopisů. Knihovní fond obsahuje základní střeoevropskou odbornou literaturu, ale snahou je získávat monografie, sborníky a časopisy, zejména pokud jsou zaměřeny teoreticky, bez ohledu na místo vydání. Knihovna rovněž uchovává některé unikátní historické tisky počínaje 18. stoletím, ale bohužel většina nejstarších titulů byla zničena při povodni.

Akvizice je zajišťována převážně výměnou za vlastní publikace ústavu, z darů a dle finančních možností nákupem.

Knihovna rovněž zabezpečuje přístup do licencovaných plnotextových, bibliografických a citačních databází (např. EBSCO, JSTOR) v rámci AVČR nebo volně dostupných na internetu. Další důležitou činností je zpracovávání ústavní bibliografie pro ASEP (Automatizovaný systém evidence publikační činnosti AV ČR), v systému ARL (Advanced Rapid Library), který po uložení dat umožňuje okamžité prohlížení záznamů přes webové rozhraní. Tato data jsou poskytována Radě pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI) a jednotlivým poskytovatelům účelové podpory jako evidence výsledků publikační činnosti ústavu.

Pracovníkům ústavu i odborné veřejnosti jsou poskytovány informační, rešeršní a metodické služby. Knihovna zajišťuje také prodej publikací vydávaných ústavem. Bližší informace o činnosti knihovny najdete na stránkách www.arup.cas.cz.

Seznam použité literatury :

JIRÁŇ, Luboš, et al. Archeologický ústav AV ČR v Praze : rok poté. Archeologické rozhledy. 2003, roč. 55, č. 3, s. 451-457.

OCHRANA, František. Bibliografie a automatizace knihovnických procesů v Archeologickém ústav AV ČR Praha. Archeologické rozhledy. 2005, roč. 57, č. 4, s. 810-811.

WWW stránky knihovny ARÚ-P: <http://www.arup.cas.cz/cz/knihovna/knihovna.html>

Blanka Kavánová
KNIHOVNA
ARCHEOLOGICKÉHO
ÚSTAVU AV ČR
V BRNĚ

Archeologický ústav v Brně vznikl původně jako pobočka Státního archeologického ústavu v Praze v roce 1945, v době, kdy s novou výstavbou a budováním po světové válce nastal obrovský rozmach terénních výzkumů a projevila se aktuální potřeba bezprostřední reakce na neustále se měnící situaci. Nezanedbatelný byl rovněž efekt povzbuzení národního sebevědomí, projevující se rozsáhlými systematickými výzkumy velkomoravských lokalit. Jako samostatný ústav ČSAV funguje od 1. ledna 1970.

Současně se založením pobočky byla budována knihovna jako specializovaný informační zdroj, zaměřený na potřeby vědeckého pracoviště. Od svého vzniku nepřetržitě shromažďuje knihy a časopisy z oboru archeologie a příbuzných vědních disciplín včetně dnes již vzácných a většinou obtížně přístupných starých ročníků odborných časopisů.

Současný stav základního fondu činí 50 000 knihovních jednotek a svým počtem a složením představuje nejširší informační zařízení v oboru archeologie v celé republice. Zvláště cenné jsou dokumenty uložené v oddělení rukopisů, např. nepublikovaná patnáctidílná práce významného moravského badatele Inocence Ladislava Červinky, soustřeďující veškeré poznatky o všech do té doby známých archeologických lokalitách na Moravě. Zde deponované dokumenty jsou přístupné jen interním uživatelům, externím badatelům pak se zvláštním povolením vedení ústavu a pouze prezenčně.

Služeb knihovny využívají přednostně interní zaměstnanci, rovněž však i externí badatelé, studenti aj. Ročně se uskuteční okolo 3 500 výpůjček včetně meziknihovních i mezinárodních. Vzhledem k potřebám pracoviště jsou obecně preferovány prezenční výpůjčky, byla proto přednostně upravena studovna, v níž jsou – byť ve stísněných podmínkách – uloženy časopisy s největší frekvencí výpůjček, encyklopedie, slovníky apod. Dokumenty, přístupné ve studovně, jsou určeny pouze k prezenčnímu studiu, pro interní uživatele výjimečně v budově ústavu.

Ve výměnném fondu knihovny jsou shromážděny publikace z produkce ústavu, určené přednostně pro výměnu s českými i zahraničními institucemi. Soukromým osobám a institucím, s nimiž neuskutečňujeme výměnu, umožňujeme jejich zakoupení. V současné době tak na internetové adrese knihovny ústavu prezentujeme 64 titulů.

Knihovna má v poměru k rozsahu základního fondu a jeho využití velmi malé personální obsazení, provoz zajišťují pouze dvě knihovnice. Přesto se snažíme poskytovat uživatelům i služby rešeršní a informační.

WWW stránky knihovny ARÚ-B: <http://arub.publico8.cz/clanek/knihovna>

Simona Chlumská
**PROMĚNA KNIHOVNY
FILOSOFICKÉHO
ÚSTAVU AV ČR
V PRAZE**

Knihovna Filosofického ústavu AV ČR je veřejně přístupná knihovna se zaměřením na filosofii a příbuzné humanitní obory korespondující s vědeckou činností Filosofického ústavu (logika, klasická a medievistická studia, kmenologie, politologie, globální studia, teorie vědy apod.).

Specializovaný fond obsahuje navzdory velkým ztrátám, způsobeným povodní v roce 2002, cca 40 000 knihovních jednotek, mezi kterými se nacházejí unikátní celky domácí i zahraniční odborné literatury (souborná vydání klasických děl v kvalitním výběru, oborové encyklopedie, kontinuální řady periodik, knižní dary prestižních univerzit a dary z pozůstalostí významných českých a zahraničních filosofů).

Knihovna FLÚ zajišťuje systematickou informační podporu nejen zaměstnancům ústavu, ale je otevřena všem zájemcům o filosofickou literaturu z řad odborné i širší veřejnosti.

Z HISTORIE KNIHOVNY

Počátek Knihovny FLÚ se váže k roku 1953, kdy byl založen Filosofický ústav ČSAV. Po zrušení ústavu z politických důvodů v roce 1970 se fond knihovny stal základem nové Filosofické a sociologické knihovny Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV. Společná knihovna zůstala zachována i po opětovném osamostatnění ústavů v roce 1990. K rozdělení na Knihovnu Filosofického ústavu AV ČR a Knihovnu Sociologického ústavu AV ČR došlo v souvislosti s povodní v roce 2002, která původní knihovnu a její fond vážným způsobem poškodila (knihovna přišla o dvě třetiny fondu).

V letech 2002 až 2004 probíhala celková rekonstrukce úložných, služebních i veřejných prostor knihovny. K otevření knihovny s již čistě filosoficky orientovaným fondem došlo v květnu 2004. Následně se začalo pracovat na obnově knižního a časopiseckého fondu a na postupné automatizaci knihovních agend.

ČAS NA DALŠÍ ZMĚNU

Bouřlivý rozvoj ICT technologií mění tradiční pojetí knihoven a pozitivním způsobem ovlivňuje charakter jimi poskytovaných služeb. Mezi knihovnami a uživateli vznikají nové formy komunikace – uživatelé s knihovnami diskutují v prostředí sociálních sítí či blogů a stávají se spoluvůdci jejich katalogů. Úspěšné knihovny již nefungují pouze jako místa, kde se půjčují knihy, ale proměňují se v atraktivní informační centra s pestrou nabídkou dalších přidávaných služeb.

I v naší specializované knihovně menších rozměrů jsme se rozhodli čelit zaznamenanému poklesu návštěvnosti v průběhu posledních několika let přehodnocením zavedené praxe v oblasti poskytovaných služeb, přístupu k uživatelům i propagace fondu a knihovny jako takové.

Pro zlepšení kontaktu s virtuálním světem jsme spustili nové internetové stránky s pravidelně aktualizovaným obsahem, vstoupili jsme na Facebook a zaměřili jsme se na rozvoj elektronických služeb knihovny.

V reálném světě jsme se pokusili podívat na knihovnu více očima uživatele, který k nám přichází. Počátkem roku 2009 jsme vypracovali studii identifikující problémy, s nimiž se v knihovně potýkali její návštěvníci i obsluhující personál (služba ve výpůjčním protokolu neviděla na vstup do knihovny ani do kontrolovaného prostoru studovny; nízká návštěvnost studovny; převaha prázdného, nikým nevyužívaného prostoru; strohý, nevýrazný interiér; absence volného výběru aktuální literatury; špatná identifikace knihovny zvenku apod.).

Na základě zjištěných nedostatků vznikla počátkem roku 2009 konečná verze projektu, podle kterého byly v knihovně realizovány v období od 15. 6. do 17. 9. 2009 četné architektonické i jiné úpravy.

Jejich hlavním cílem bylo zlepšit stávající vnitřní uspořádání a vybavení veřejně přístupných prostor knihovny a současně knihovnu a její zajímavý fond více otevřít pro veřejnost.

Důraz jsme kladli jak na účelnost nového prostorového řešení, tak na estetický účinek provedených změn. Malebnost bezprostředního okolí staré Prahy (z oken studovny je přímý pohled na loď chrámu sv. Jiljí) nás přirozeně vedla k vytvoření příjemného, inspirativního prostředí, ve kterém by mohli uživatelé nerušeně studovat i pohodlně relaxovat a nacházet zajímavé, literárně-kulturní podněty.

Po nutné redukci nadměrného počtu studijních míst jsme mohli výpůjční protokol a s ním související služby integrovat do moderní, prakticky vybavené studovny, ve které je nyní umístěno více než 1 200 svazků odborné literatury ve volném výběru

včetně nově zakoupených publikací a zpracovaných darů. Rovněž jsme se soustředili na posílení technického zázemí služeb uživatelům.

Na místě původního výpůjčního protokolu mají uživatelé k dispozici neformálně pojatý klub knihovny – místo určené k občerstvení, odpočinku, diskusi a setkávání. V klubu probíhají výstavy a autorská čtení a návštěvníci knihovny v něm najdou aktuální informace o kulturním dění v Praze a blízkém okolí (programy divadel, muzeí, knihoven, galerií apod.).

Při zařizování klubu a studovny se nám podařilo uplatnit funkční část původního vybavení. Nový nábytek a designové prvky jsme dokoupili s ohledem na harmonické vyznění celku a zachování architektonické čistoty prostoru.

Interiér studovny oživuje stálá výstavka rekonstruovaných černobílých fotografií dokumentujících podobu Filosofického ústavu v 50.–60. letech 20. století.

Nápadné grafické nápisy na vstupních dveřích a oknech obrácených do Husovy, Jilské a Zlaté ulice upozorňují kolemjdoucí na přítomnost knihovny. Okny do studovny jsou vidět knihy a zase knihy – nikdo by už neměl pochybovat o tom, že stojí před knihovnou.

Veřejné prostory studovny a klubu začaly být cíleně využívány k propagaci fondu a služeb knihovny. Nové propagační letáky a plakáty informují návštěvníky o všem důležitém, co knihovna nabízí.

Na monitorech počítačů se promítají barevné obálky nově zakoupených knih, které si návštěvníci knihovny mohou prohlédnout ve studovně, anebo na stránkách knihovny (<http://knihovna.flu.cas.cz>).

Ve výpůjčním protokolu si lze objednat „pravý knihovnický“ čaj nebo kávu servírované do klubu a zakoupit si publikace z produkce nakladatelství Filosofického ústavu Filosofia s nakladatelskou slevou.

Nechybí pravidelně obměňované výstavy publikací z fondu knihovny ani přehled oborových elektronických zdrojů zprostředkovaných knihovnou.

Po otevření nově upravené knihovny se nám podařilo pokrýt prostory studovny a klubu chybějícím WiFi free signálem a zpřístupnit většinu publikací z fondu knihovny formou absenčních výpůjček i pro veřejnost.

V uplynulém půl roce se ruku v ruce s výše nastiněnými změnami zvýšil zájem o služby knihovny jak ze strany vlastních zaměstnanců Filosofického ústavu, tak ze strany veřejnosti, zejména studentů. Přesto je stále co zdokonalovat a upravovat podle přání a potřeb našich stávajících i nových uživatelů. Pokud se pro ně

knihovna stane místem, kam se budou vždy rádi vracet (ať už virtuálně nebo fyzicky), myslím, že jsme vykročili správným směrem.

WWW stránky knihovny FLÚ: <http://knihovna.flu.cas.cz/cs/>

Nela Hesová
KNIHOVNA
SOCIOLOGICKÉHO
ÚSTAVU AV ČR
V PRAZE

Knihovna Sociologického ústavu vznikla v roce 1966 jako samostatný knihovní fond Knihovny Filozofického ústavu Československé akademie věd. Do roku 2002 byla součástí společné Knihovny Filozofického a Sociologického ústavu AV ČR.

Jako samostatná knihovna byla po dlouhé rekonstrukci po povodni otevřena v roce 2004 v nových prostorách v přízemí objektu Jilská 1.

Knihovní fond obsahuje 22 170 jednotek. Je zaměřen zejména na sociologii, ale jsou zde zastoupeny i jiné obory z oblasti sociálních věd, např. filosofie, politologie, genderová studia, psychologie a mediální studia.

V knihovně je zahrnuto několik jedinečných sbírek: zejména celá osobní knihovna světově proslulého sociologa, profesora Zygmunta Baumana, tj. asi 3 500 knih, které byly věnovány naší knihovně po povodni. Dále je k dispozici knihovna profesora Jaroslava Krejčího a knihy z pozůstalosti docenta Pavla Machonina a profesora J. L. Porketa.

Po rekonstrukci fondu zasaženého povodní jsme zaměřili pozornost zejména na oblast služeb. Knihy jsou ve volném výběru řazeny tematicky a průběžně sledujeme, aby 7000 jednotek, které se do studovny vejdou, patřilo mezi nejčastěji půjčované.

Od roku 2008 postupně rozšiřujeme počet knih určených k absenčním výpůjčkám. Absenčně půjčujeme všechny knihy, které jsou běžně k dostání na trhu nebo přítomné v jiných knihovnách. Vzdůstá i počet zahraničních titulů určených k absenčním výpůjčkám. Celkem bylo v roce 2009 uskutečněno 6 748 výpůjček. Absenční začaly mírně převažovat nad prezenčními.

Od zapojení knihovny do Souborného katalogu CASLIN postupně stoupá počet požadavků na meziknihovní výpůjčku. V minulém roce jsme začaly požadovat platbu poštovného za druhý a další požadavek. Přesto počet výpůjček dodaných prostřednictvím MVS jiným knihovnám dosáhl počtu 197.

Našimi uživateli jsou kromě zaměstnanců ústavu, odborníci z oboru sociologie a příbuzných oborů, studenti, novináři a zaměstnanci státních úřadů. V roce 2009 jsme měli 986 registrovaných uživatelů a 3 817 čtenářských návštěv. Na webové stránky knihovny měsíčně v průměru přistupuje 990 návštěvníků.

V knihovně pracují čtyři zaměstnanci a je otevřená čtyřikrát týdně do 18 hodin. Pokud to dovoluje provoz studovny, rádi seznamujeme uživatele s existencí souborných katalogů a vyhledáváním v časopiseckých on-line databázích. Rozšiřujeme jejich povědomí o službách knihoven, zejména MVS a možnostech vyhledávání v knihovních katalozích.

WWW stránky knihovny SOÚ:

<http://www.soc.cas.cz/departments/cz/18/55/Knihovna.html>

Iveta Drobíková
**KNIHOVNA ÚSTAVU
ANALYTICKÉ CHEMIE
AV ČR V BRNĚ**

Knihovna Ústavu analytické chemie AV ČR sídlí v budově ústavu na Veveří 97. Pro potřeby knihovny je vyčleněna prostorná studovna s volným výběrem časopisů, s depozitářem knih v 5. patře a depozitář starších ročníků časopisů v suterénu. Studovna nabízí čtenářům 10 pracovních stolků s místy k sezení. Knihovní fond je úzce specializován, čítá k dnešnímu dni zhruba 6 200 svazků knih. Obsahuje především monografickou literaturu, zahraniční a česká periodika. Těžištěm knihovního fondu jsou zahraniční odborné časopisy z oblasti analytické chemie, především chromatografie a elektroforézy. V současnosti knihovna odebírá 20 titulů odborných časopisů, z toho 13 titulů zahraničních: Analytical Sciences, Biomedical Chromatography, Critical Reviews in Analytical Chemistry, Electrophoresis, Chromatographia, Journal of Analytical Atomic Spectrometry, Journal of Chromatographic Science, Journal of Chromatography A i B, Journal of Separation Science, Journal of Supercritical Fluids, Lab on a Chip, Proteomics a TRAC (Trends in Analytical Chemistry), mnohé z nich od prvního ročníku.

Uživatelé knihovny jsou převážně vědečtí pracovníci ústavu, knihovna je nicméně otevřena také zájemcům z řad odborné veřejnosti, stážistům, postgraduálním studentům a diplomantům. V posledních letech je výrazným trendem přechod od

tištěných verzí časopisů k elektronickým verzím. Interní uživatelé mají zajištěn elektronický přístup do konsorcií ACS, Elsevier Science a Interscience, což umožňuje každému využívání mnohem většího počtu titulů, a také stažení potřebných článků přímo do jeho počítače.

V rámci knihovny jsou zajišťovány veškeré knihovnické služby včetně vnitrostátních a mezinárodních meziknihovnických výpůjčních služeb, poradenské a reprografické služby, evidence a dokumentace publikační činnosti. Také je průběžně zpracovávána vlastní publikační činnost do celoakademické databáze ASEP. Z výstupů této databáze jsou připravovány různé statistiky a podklady pro závěrečné, výroční a grantové zprávy. Každoročně je také připravována a vydávána přehledná informační brožurka „Výzkum a vývoj“. V neposlední řadě se knihovnice svou činností podílí na organizování konferencí a vydávání sborníků z těchto akcí, zajišťuje pořádání odborných seminářů a přednášek, které se na ústavu pravidelně konají. Pokud je třeba, zajišťuje přípravu a vydávání propagačních materiálů ústavu v českém a anglickém jazyce. Pod správu knihovny patří také tvorba a aktualizace interních informačních tabulí, a to jak ve formě klasických nástěnek, tak i elektronických vnitřních intranetových Zpráv a vlastních webových stránek ústavu.

Základní údaje o knihovně UIACH včetně potřebných kontaktů lze získat na adrese <http://www.iach.cz>

Metodicky je knihovna řízena Knihovnou Akademie věd ČR a je zapsána do evidence knihoven spadající pod Ministerstvo kultury ČR.

Vojtěch Malínek
**KNIHOVNA ÚSTAVU
PRO ČESKOU
LITERATURU AV ČR
V PRAZE**

Knihovna ÚČL je jedinou knihovnou v České republice specializovanou na studium české literatury. Její základní bohemistický fond je systematicky budován od roku 1949. Z větších knihovních celků je zde mj. uložen fond někdejší Umělecké besedy (cca 12 tisíc svazků), obsahující cenný materiál ke studiu literatury druhé poloviny 19. a počátku 20. století, který ústavu připadl po zániku této instituce po druhé světové válce. K bohemistické knihovně pak byly po restrukturalizaci někdejšího ÚČSL ČSAV v roce 1992 přičleněny zakonzervované fondy bývalého Oddělení západních literatur a Kabinetu pro studium českého divadla ÚČSL ČSAV.

Celý fond knihovny ÚČL dnes objímá přes 140 tisíc svazků, z toho bohemistická část čítá přes 80 tisíc svazků, světová literatura přes 40 tisíc svazků a divadelní literatura cca 12 tisíc svazků. Bohemistickou knihovnu tvoří tři základní celky: beletrie, naučná literatura a časopisy. Z české beletrie jsou cíleně shromažďována díla českých autorů v prvním vydání, další vydání jsou doplňována jen v případě, jde-li o vydání kritická, edičně či bibliofilsky zajímavá anebo jde-li o sebrané či vybrané spisy. Fond naučné literatury zahrnuje práce literárněhistorické, teoretické, textologické, monografie o autorech, základní díla dějin světových literatur, literaturu příručkového charakteru (literární slovníky, univerzální i speciální encyklopedie, jazykové slovníky, bibliografické soupisy) a základní díla ze společenskovedních oborů, jako je estetika, filosofie, historie, sociologie, výtvarné umění, divadlo, film, hudba, lingvistika, psychologie, národopis, náboženství, místopis apod.

Časopisecký fond soustřeďuje české časopisy literární, literárněvědné, kulturní a společenské (výběrově i zahraniční téhož obsahu) a časopisy z blízkých vědních oborů, např. z filosofie, estetiky, lingvistiky, historie, sociologie apod. Celkem fond obsahuje přes 1 000 časopiseckých titulů. V současnosti je knihovnou ÚČL odebíráno 162 časopisů, z toho 35 zahraničních.

Fond knihovny západních literatur sledoval zejména získávání děl literárněhistorických a teoretických, beletrii v originále a literární časopisy. Knižní a časopisecký fond divadelní knihovny byl zaměřen na teoretickou literaturu

vztahující se ke studiu českého divadla, na texty divadelních her a časopisy z tohoto oboru.

Bohemistická část fondu knihovny ÚČL byla v rámci grantu MŠMT č. 1No4172 v letech 2004–2008 zpřístupněna v knihovnické databázi T Series (Tinlib). Elektronizace katalogu pokračuje zpětnou retrokatalogizací uzavřených knihovních fondů deponovaných v ÚČL. Aktuálně je zpracováván fond Umělecké besedy, po něm by pak měl následovat fond Kabinetu pro studium českého divadla a fond bývalého Oddělení západních literatur ÚČSL ČSAV, které jsou prozatím zájemcům dostupné jen v listkové kartotéce. Katalog knihovny ÚČL je v online podobě přístupný na této adrese: <http://tinweb.ucl.cas.cz/>.

Poznámka redakce:

Základní informace o knihovně ÚČL byla vyňata z rozsáhlejšího příspěvku autora – Vojtěcha Malínka – pro č. 2. zpravodaje INFORMACE (2010).

Příloha
**STATISTICKÉ ÚDAJE
KNIHOVEN PRACOVIŠŤ
AV ČR
2008–2009**

Podrobnější statistiky s údaji
jednotlivých ústavů najdete na
<http://www.lib.cas.cz/cs/pro-ustavy/statisticke-udaje-knihoven>

PERSONÁLIE

	I. VĚDNÍ OBLAST	II. VĚDNÍ OBLAST	III. VĚDNÍ OBLAST	CELKEM
Počet pracovníků k 31. 12. 2009	51,56	23,60	176,20	251,36
– VŠ	28,36	6,60	88,10	123,06
– SŠ	21,40	15,00	74,10	110,50
– ostatní	1,80	2,00	14,00	17,80

Počet pracovníků k 31. 12. 2008	55,86	49,10	183,70	288,66
– VŠ	28,56	17,00	94,10	139,66
– SŠ	23,50	25,60	76,60	125,70
– ostatní	3,80	6,50	13,00	23,30

KNHOVNÍ FOND

	I. VĚDNÍ OBLAST	II. VĚDNÍ OBLAST	III. VĚDNÍ OBLAST	CELKEM
Celkový počet knihovních jednotek k 31. 12. 2008	499 956	435 206	2 519 773	3 454 935
Celkový počet knihovních jednotek k 31. 12. 2009	503 187	440 428	2 542 548	3 486 163

PŘÍRŮSTEK 2008				
Koupí	2 463	4 673	13 058	20 194
– z toho produkce ČR	526	1 097	8 415	10 038
– z toho produkce zahraniční	1 937	3 576	4 643	10 156
Výměnou	629	825	3 868	5 322
Darem	1 112	1 056	8 076	10 244
Jinak	478	335	5 296	6 109

PŘÍRŮSTEK 2009				
Koupí	3 274	4 679	14 006	21 959
– z toho produkce ČR	425	1 389	10 022	11 836
– z toho produkce zahraniční	2 849	3 290	3 984	10 123
Výměnou	958	659	4 175	5 792
Darem	1 025	902	10 279	12 206
Jinak	407	220	3 763	4 390

ÚBYTEK FONDU

2008	2 434	982	1 763	5 179
2009	2 433	1 706	9 448	13 587

ČASOPISECKÝ FOND

	I. VĚDNÍ OBLAST	II. VĚDNÍ OBLAST	III. VĚDNÍ OBLAST	CELKEM
Počet odebíraných titulů v roce 2008	2 186	1 310	3 365	6 861
Koupí	991	783	1 546	3 320
– z toho produkce ČR	394	196	996	1 586
– z toho produkce zahraniční	597	587	550	1 734
Výměnou	780	438	1 177	2 395
Darem	389	70	492	951
Jinak	26	19	150	195

Počet odebíraných titulů v roce 2009				
Koupí	855	694	1 460	3 009
– z toho produkce ČR	351	175	957	1 483
– z toho produkce zahraniční	504	519	503	1 526
Výměnou	446	400	1 071	1 917
Darem	208	83	566	857
Jinak	68	18	189	275

SLUŽBY

	I. VĚDNÍ OBLAST	II. VĚDNÍ OBLAST	III. VĚDNÍ OBLAST	CELKEM
Počet uživatelů k 31. 12. 2008	5 381	4 400	21 438	31 219
Počet uživatelů k 31. 12. 2009 * z toho virtuálních	4 921 * 660	22 427 * 18 526	17 340 * 105	44 688 * 19 291

VÝPŮJČKY

Počet výpůjček v roce 2008	36 348	34 165	68 233	138 746
Počet výpůjček v roce 2009 * z toho absenčních * z toho prezenčních	29 946 * 24 893 * 5 053	31 897 * 29 914 * 1 983	76 760 * 37 899 * 38 861	138 603 * 92 706 * 45 897

MEZIKNIHOVNÍ SLUŽBY 2008

Tištěné dokumenty

– do ČR	1 491	3 229	1 387	6 107
– do zahraničí	12	193	50	255
– z ČR	1 907	2 601	1 079	5 587
– ze zahr.	364	778	762	1 904

Elektronické dokumenty a kopie

– do ČR	2 792	2 839	588	6 219
– do zahr.	111	18	20	149
– z ČR	3 009	3 341	75	6 425
– ze zahr.	494	676	449	1 619

MEZIKNIHOVNÍ SLUŽBY 2009

Tištěné dokumenty

– do ČR	5 053	3 036	1 104	9 193
– do zahraničí	26	158	156	340
– z ČR	1 846	2 897	1 795	6 538
– ze zahr.	242	488	276	1006

I. VĚDNÍ OBLAST	II. VĚDNÍ OBLAST	III. VĚDNÍ OBLAST	CELKEM
-----------------------	------------------------	-------------------------	--------

Elektronické dokumenty a kopie

– do ČR	2 468	1 042	430	3 940
– do zahr.	68	11	2	81
– z ČR	2 284	2 723	88	5 095
– ze zahr.	576	539	54	1 169

* Údaj nebyl v roce 2008 sledován.

OBSAH

Úvodem (I. Laiblová Kadlecová)	3
Rozvoj knihoven pracovišť AV ČR včera a dnes (J. Burgetová)	5
Příprava politiky otevřeného přístupu AV ČR (M. Lhoták)	9
Knihovna biologických pracovišť AV ČR v Českých Budějovicích na nové adrese (H. Landová)	11
Knihovna Archeologického ústavu AV ČR v Praze (A. Broncová)	15
Knihovna Archeologického ústavu AV ČR v Brně (B. Kavánová)	19
Proměna knihovny Filosofického ústavu AV ČR v Praze (S. Chlumská)	21
Knihovna Sociologického ústavu AV ČR v Praze (N. Hesová)	25
Knihovna Ústavu analytické chemie AV ČR v Brně (I. Drobníková)	27
Knihovna Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Praze (V. Malínek)	29
Příloha – statistické údaje knihoven pracovišť AV ČR 2008–2009	
Personálie	32
Knihovní fond	33
Časopisecký fond	34
Služby	35